EDUCA
UTBILDNING FÖR FRAMTIDEN
FLAGGSKEPPET

POLICY BRIEF 1/2026

Matti Sarvimäki | Aalto-universitetet & VATT

Försöket med tvåårig förskoleundervisning

- Deltagande till försöksgruppen ökade femåringarnas delaktighet i småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen.
- Mängden och karaktären av lek samt arrangemangen för barnens stöd var likartade i försöks- och kontrollgruppen.
- I försöksgruppen fanns mera behöriga lärare, barn i samma ålder och handledd verksamhet än i kontrollgruppen.
- Barnens akademiska och socioemotionella färdigheter utvecklades lika snabbt oavsett om de deltog i den tvååriga förskoleundervisningen eller i det gällande systemet.
- Jämfört med hemvården förbättrade den tvååriga förskoleundervisningen barnens färdigheter vid sex års ålder, men effekterna i början av den grundläggande utbildningen förblev oklara.



Våren 2021 fick tusentals finländska familjer ett brev som började med: ”Grattis! Ert barn har valts ut att delta i en försöksgrupp för tvåårig förskoleundervisning.” I brevet meddelades det att barnet undantagsvis skulle inleda förskoleundervisningen redan på hösten som femåring och att barnet skulle delta i den i två år före den grundläggande utbildningen inleddes. Förskoleundervisningen skulle vara förpliktande och avgiftsfri och den skulle följa den läroplan som utarbetats för försöket.

Brevet var en del av ett stort randomiserat fältförsök. Under åren 2021–2024 ordnades tvåårig förskoleundervisning i 396 daghem och deras verksamhet och utvecklingen av barnen i dem jämfördes med en kontrollgrupp bestående av 560 daghem och deras barn. Indelningen i försöks- och kontrollgrupper gjordes genom lottning, så att de potentiella fördelarna med den tvååriga förskoleundervisningen kunde bedömas på ett tillförlitligt sätt jämfört med det gällande systemet. Sammanlagt gällde försöket 37 357 barn, av vilka 15 944 hörde till försöksgruppen.

Bakom försöket låg en långvarig diskussion om småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens betydelse för barnens utveckling och lärande. De politiska beslutsfattarna hade i stor utsträckning kommit fram till att det lönar sig att förnya utbildningssystemet genom att förlänga förskoleundervisningen till två år. Innan en omfattande reform genomfördes beslutade man dock att utreda vad ändringen skulle leda till. För försöket stiftades en lag (1046/2020) och för genomförandet av den budgeterades 30 miljoner euro.

I den rapport som publicerades i januari 2026 berättar vi vad man hittills har lärt sig av försöket med tvåårig förskoleundervisning (länk på baksidan). Den här korta översikten presenterar några av våra viktigaste resultat.

Mängden av lek förändrades inte

Läroplanen för den tvååriga förskoleundervisningen låg innehållsmässigt nära läroplanerna för småbarnspedagogiken för femåringar och den ettåriga förskoleundervisningen. Genomförandesätten varierade mellan kommunerna, men skillnaderna förblev ändå obetydliga. Mängden, betydelsen och karaktären av lek var likartade i den tvååriga förskoleundervisningen jämfört med den sedvanliga småbarnspedagogiken för femåringar. Det fanns inte heller några betydande skillnader mellan försöks- och kontrollgrupperna när det gällde arrangemangen för stödet till barn eller dess genomförande.

I försöksgruppen fanns flera behöriga lärare och barn i samma ålder

Barnens vardag i försöksgruppen skilde sig dock från kontrollgruppen i minst två betydande avseenden. För det första reagerade kommunerna på försöket genom att överföra behöriga lärare till den tvååriga förskoleundervisningen. Till följd av detta hade de barn som deltog i försöket nio procentenheter större sannolikhet att vara i en grupp med minst en behörig lärare än barnen i kontrollgruppen. I försöksgrupperna fanns dessutom fler lärare som avlagt kandidatexamen eller magisterexamen i pedagogik och färre lärare som avlagt socionomexamen.

En annan betydande skillnad var att försöksgrupperna vanligtvis bestod enbart av 5-åringar eller av 5–6-åriga barn. I kontrollgruppen var grupper med 3–5-åringar vanligare. I försöksgrupperna ägnades också lite mer tid åt handledd verksamhet och mindre tid åt dagliga rutiner. Dessutom betonades det i den handledda verksamheten och leken oftare än i kontrollgrupperna aktiviteter som stödde färdigheter i läsning och matematik.

Femåringarnas deltagandegrad ökade

Deltagandet i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning var 3,5 procentenheter

högre bland femåringarna i försöksgruppen än i kontrollgruppen. Inverkan av försöksgruppstillhörighet på deltagandegraden var inte beroende av familjens inkomstnivå eller moderns utbildningsnivå.

Försöket ökade dock inte deltagandegraden för barn med invandrarbakgrund. Ökningen av deltagandegraden var större för dem som är födda år 2017 än för dem som är födda år 2016 samt för de barn som genom att höra till försöksgruppen fick rätt till avgiftsfria transporter till daghemmet. Skillnaderna i deltagandegraden försvann vid sex års ålder, då nästan hela åldersklassen deltar i förskoleundervisningen också i det gällande systemet.

Vårdnadshavare och lärare nöjda

Vårdnadshavarnas inställning till den tvååriga förskoleundervisningen var i huvudsak positiv. Särskilt den avgiftsfria förskoleundervisningen samt fem- och sexåriga barngruppers beständighet och kontinuitet i vardagen ansågs vara viktiga. Dessutom ansåg lärarna att försöket var pedagogiskt meningsfullt och bedömde att det på ett mer långsiktigt sätt stöder barnens lärande och gruppernas verksamhet.

Färdigheterna utvecklades lika snabbt

Försöket byggdes så att det möjliggjorde en tillförlitlig bedömning av den tvååriga förskoleundervisningens inverkan även på barnens färdigheter. Utvecklingen av barnens färdigheter bedömdes i början och i mitten av försöket samt i början av den grundläggande utbildningen. Vid bedömningen av de akademiska färdigheterna svarade barnen under handledning av en vuxen på uppgifter som lämpar sig för åldersgruppen och som bedömer färdigheterna i läskunnighet och matematik. Bedömningarna av de socioemotionella färdigheterna gjordes av en person inom undervisningspersonalen som kände barnet.

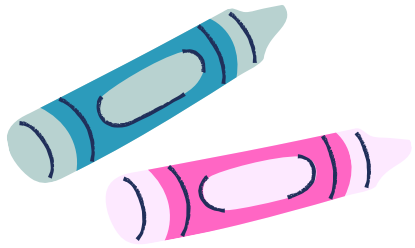

Vänsterpanelen i figur 1. visar att barnens akademiska färdigheter utvecklades lika snabbt i den tvååriga förskoleundervisningen som i den nuvarande småbarnspedagogiken för femåriga. I början av den grundläggande utbildningen bedömde lärarna att socioemotionella färdigheterna hos de barn som deltagit i den tvååriga förskoleundervisningen och i det gällande systemet i genomsnitt var likadana.

Tack vare det exceptionellt stora antalet deltagare i försöket är dessa resultat mycket exakta. När det gäller akademiska färdigheter kan vi utesluta effekter som motsvarar några veckors normal utveckling, om ett alternativ till den tvååriga förskoleundervisningen hade varit att delta i det gällande systemet. När det gäller de socioemotionella färdigheterna kan effekter som överstiger några månaders normal utveckling uteslutas. Med andra ord kan vi med stor säkerhet dra slutsatsen att de färdigheter vi granskade hade utvecklats på samma sätt i den tvååriga förskoleundervisningen och i den gällande kombinationen av småbarnspedagogik för femåriga och ettårig förskoleundervisning.

Jämfört med hemvård är resultaten lovande men inexakta

Resultaten skiljer sig tydligt för de barn för vilka alternativet till tvåårig förskoleundervisning vid fem års ålder skulle ha varit hemvård. Den högra panelen i figur 1. visar att den tvååriga förskoleundervisningen i denna grupp kraftigt förbättrade barnens färdigheter som bedömdes vid sex års ålder. När det gäller de akademiska färdigheterna uppskattas den mest sannolika effekten motsvara ungefär ett halvt års normal utveckling. Effekterna är stora och positiva också när det gäller kamratrelationer och reglering av känslor.

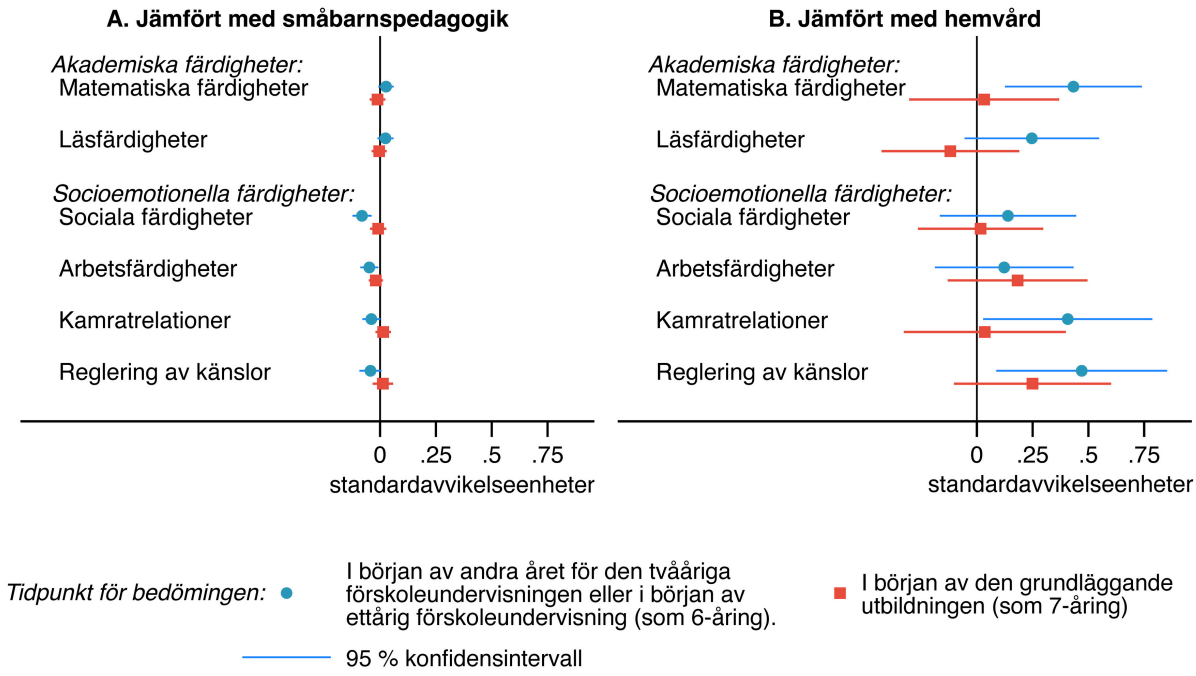

Figur 1. Effekten av att delta i tvåårig förskoleundervisning jämfört med två alternativ: (a) deltagande i småbarnspedagogik för femåringar och (b) hemvård vid fem års ålder. Bollar och kvadrater visar punktestimat, det vill säga de mest sannolika effekterna. Horisontella linjer beskriver hur mycket osäkerhet är förknippad med resultaten; en kortare linje innebär en mer exakt uppskattning.

I början av den grundläggande utbildningen verkar de kortsiktiga effekterna att försvinna. Det är dock viktigt att notera att antalet barn som övergick från hemmet till förskoleundervisningen vid fem års ålder var relativt litet. Därför är resultaten gällande dem oklara, och vi kan inte utesluta några större konsekvenser. Dessutom tyder de mest sannolika uppskattningarna när det gäller arbetsfärdigheter och reglering av känslor på medelstora positiva effekter. Dessa resultat är dock inte heller statistiskt signifikanta.

Försöket minskade inte skillnaderna i färdigheter

Att man hamnade i en försöksgrupp minskade inte skillnaderna mellan barnen i de färdigheter som bedömdes i början av den grundläggande utbildningen. Effekterna varierade inte heller mellan barn med olika familjebakgrund.

Vad skulle införandet av den tvååriga förskoleundervisningen leda till?

Forskningsgruppen ger ingen rekommendation om huruvida man i Finland borde övergå till tvåårig förskoleundervisning. Det är fråga om en utbildningspolitisk lösning vars meningsfullhet framför allt beror på målen för en eventuell reform. Däremot strävar vi efter att stödja beslutsfattandet genom att erbjuda så exakt information som möjligt om de sannolika effekterna av en sådan reform.

Våra resultat visar att en utvidgning av den förpliktande och avgiftsfria förskoleundervisningen till två år sannolikt skulle höja deltagandegraden för femåringar. Barnens färdigheter skulle i genomsnitt utvecklas snabbare, åtminstone på kort sikt, om de går över från hemmet till förskoleundervisningen. Med tanke på helheten skulle dessa effekter dock bli relativt små, eftersom redan nu deltar cirka 90 procent av femåringarna i

tsmåbarnspedagogik. Dessutom har deltagandegraden bland femåringar ökat under de senaste åren också inom ramen för det gällande systemet.

För de flesta barn skulle övergången till tvåårig förskoleundervisning innebära relativt små förändringar. Framför allt skulle de vid fem års ålder tillbringa sina dagar i grupper med färre yngre barn än i nuläget och ägna lite mer tid åt handledd verksamhet. Deras färdigheter skulle dock utvecklas i genomsnitt på samma sätt som i det gällande systemet.

Ett nationellt införande av förpliktande tvåårig förskoleundervisning skulle också få många andra konsekvenser. För det första inverkar det på fördelningen av kostnaderna för femåringarnas fostran och undervisning, eftersom den förpliktande förskoleundervisningen sannolikt också i fortsättningen skulle vara avgiftsfri för familjerna. Dessutom innebär övergången till tvåårig förskoleundervisning med nuvarande resurser sannolikt förändringar i småbarnspedagogiken för yngre barn. Under försöket upptäckte vi att kommunerna överförde behöriga lärare från andra grupper till försöksgrupper. Om tvåårig förskoleundervisning infördes nationellt på det sätt som nu prövas och med de nuvarande resurserna, skulle behöriga lärare sannolikt flyttas från grupper med yngre barn till grupper inom den tvååriga förskoleundervisningen.

Mot ett kunskapsbaserat beslutsfattande

Försöket med tvåårig förskoleundervisning är ett bra exempel på hur de sannolika effekterna av en eventuell utbildningspolitisk reform kan utredas på förhand på ett tillförlitligt sätt. Dess framgång vittnar om styrkan hos de politiska beslutsfattarna, förvaltningskulturen, forskningsinfrastrukturen och den engagerade fostrings- och undervisningspersonalen i Finland.

Dessa styrkor kan användas och utvecklas även i större utsträckning. Randomiserade försök kan naturligtvis inte genomföras till stöd för varje beslut. Ofta är de dock möjliga och motiverade. Det lönar sig att genomföra omsorgsfullt planerade försök även i framtiden.

Dessutom har försöket som en biprodukt gett upphov till unika och omfattande forskningsmaterial, vilka utgör grunden för en ny kohortdatabas inriktad på utbildning. I det nuvarande regeringsprogrammet har man förbundit sig att fortsätta utvärdera de barn som omfattades av försöket genom hela grundskolan. Dessa kommande utvärderingar kan i framtiden förändra vår uppfattning om den tvååriga förskoleundervisningens betydelse på längre sikt. Framför allt möjliggör det nya materialet forskning om många andra frågor som rör småbarnspedagogik och grundläggande utbildning och lägger därmed en grund för ett mer kunskapsbaserat beslutsfattande.



[1] Till exempel i sina valprogram för riksdagsvalet 2019 berättade Samlingspartiet, De gröna, Vänsterförbundet och SFP att de vill göra den förpliktande förskoleundervisningen tvåårig, KD understödde den frivilliga avgiftsfria förskoleundervisningen för femåringar, och SDP meddelade att de kommer att fatta beslut om att utvidga förskoleundervisningen på basis av försök.

[2] Med uttrycket ”utesluta” menar vi värden som ligger utanför 95% konfidensintervall. De anses vanligtvis vara tillräckligt osannolika för att ignoreras.

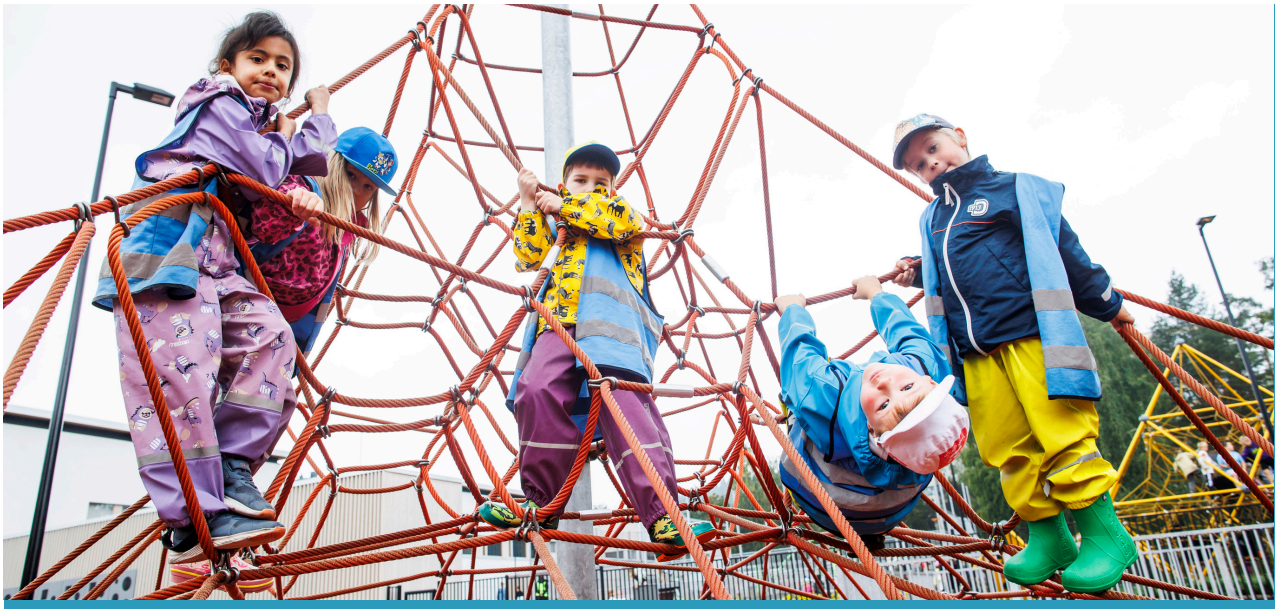

Mer information:
Professor Matti Sarvimäki, vice direktör för flaggskeppet EDUCA – Utbildning för framtiden, den ansvariga ledaren för uppföljningsstudien av försöket med tvåårig förskoleundervisning, Aalto-universitetet & VATT
matti.sarvimaki@aalto.fi, tfn. +358 40 304 5515

Slutrapport om försöket med tvåårig förskoleundervisning (på finska):
https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-017-0

Författarna till slutrapporten om försöket med tvåårig förskoleundervisning:

Matti Sarvimäki, Aalto-universitetet, VATT
Anna Holvio, Aalto-universitetet
Julia Kuusiholma-Linnamäki, Jyväskylä universitet
Mimmu Sulkanen, Jyväskylä universitet
Maarit Alasuutari, Jyväskylä universitet
Kaisa Harju, Åbo universitet
Oskari Harjunen, Aalto-universitetet
Ramin Izadi, VATT
Mirjam Kalland, Helsingfors universitet
Mikko-Jussi Laakso, Åbo universitet
Marja-Kristiina Lerkkanen, Jyväskylä universitet
Heli Muhonen, Jyväskylä universitet
Ville Ruutiainen, Jyväskylä universitet
Pekka Räsänen, Åbo universitet
Anne-Elina Salo, Jyväskylä universitet
Saara Salo, Helsingfors universitet
Lotta Saranko, Jyväskylä universitet
Tuomas Suorsa, Aalto-universitetet
Katja Upadyaya, Helsingfors universitet
Hilla Villanen, Jyväskylä universitet

EDUCA
UTBILDNING FÖR FRAMTIDEN
FLAGGSKEPPET